

Warszawa, 11 grudnia 2003 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

RPO - 418864- XI - 02/GR

00-090 Warszawa Tel. centr. 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Pan Prof. Zbigniew Radwański

Przewodniczący Komisji

Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego

Szanowny Panie Profesorze,

Ponad rok temu przesłałem Ministrowi Sprawiedliwości wystąpienie o sygn. jak wyżej. Zawarłem w nim uwagi dotyczące funkcjonowania w polskim porządku prawnym instytucji ubezwłasnowolnienia. Ich podstawę stanowiły wyniki analizowanych w Biurze RPO spraw sądowych oraz badania, skierowanego na ocenę jakości diagnoz medycznych, obligatoryjnych w postępowaniu o ubezwłasnowolnienie.

Odpowiedź, jaką otrzymałem po przeprowadzonej w następstwie we wszystkich okręgach sądów lustracji spraw o ubezwłasnowolnienie prowadzonych wówczas oraz zakończonych w latach 2001-2002 potwierdziła, że zagwarantowane w obowiązujących przepisach standardy ochrony osób poddanych procedurze ubezwłasnowolnienia naruszane są w sposób rażący.

Równie pilnie, jak działanie przeciwdziałające tak drastycznemu „ignorowaniu” obowiązujących regulacji w praktyce sądów okręgowych potrzebne są - moim przekonaniu - zmiany w tym obszarze prawa. W wystąpieniu, o którym mowa, przedstawiłem takie propozycje. Z udzielonych w dniu 4.10. 2002 r. oraz 4. 11. 2003 r. odpowiedzi (w załączeniu) wynika, że zostały one przekazane Komisji Kodyfikacyjnej.

Część z tych postulatów ma istotne znaczenie z uwagi na realizację konstytucyjnej zasady równości wobec prawa. Wątpliwości budzi, gdy sądowe procedury ustawy o ochronie zdrowia psychicznego znacznie lepiej niż przepisy Kpc o ubezwłasnowolnieniu zabezpieczają standardy ochrony praw osób, których dotyczy postępowanie. W obecnym stanie prawnym złożenie środka odwoławczego od postanowienia o przyjęciu do szpitala jest znacznie odformalizowane, przez co dla osób poddanych procedurze łatwiejsze mimo, iż jego skutki są daleko mniej ingerencyjne co do jego zakresu i czasu trwania, niż orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu (z tego właśnie powodu właściwe

wydaje się nadto rozważenie ustalenia zasady, że postanowienie o ubezwłasnowolnieniu musi być dostarczone bezpośrednio osobie, której dotyczy postępowanie).

Inne, zaproponowane w wystąpieniu z 17.09.2002 r. zmiany, dotyczą:

- wprowadzenia standardów procedury opiniowania (diagnozowania) - s.3;
- umożliwienia organizacjom obywatelskim udziału w sprawach o ubezwłasnowolnienie - s.4;
- obowiązkowego badania stanu interesów majątkowych osoby, w stosunku do której toczy się postępowanie - s.7.

Wszystkie z nich wydają się mieć fundamentalne znaczenie dla zagwarantowania osobie ubezwłasnowolnianej prawa do sądu i do obrony w postępowaniu, w którym przesądzone zostaje jej dalsze funkcjonowanie jako podmiotu praw.

Jednocześnie niezbędne jest rozpoczęcie dyskusji nad nowym modelem instytucji ubezwłasnowolnienia. Instytucja powołana w istocie do reprezentowania i ochrony interesu tej grupy niepełnosprawnych, którzy nie są w stanie kierować swym postępowaniem, nie może zakładać traktowania osoby ludzkiej wyłącznie jako przedmiotu ochrony prawnej. Współcześnie proponowane są różne rozwiązania. Niektóre z nich lepiej dostosowują poziom ingerencji prawnej do możliwości i potrzeb osób niepełnosprawnych wymagających wsparcia. W załączeniu przesyłam robocze tłumaczenie materiału opracowanego w I etapie programu „Sprawiedliwość, Prawa i Integracja Osób Niepełnosprawnych Intelaktualnie” realizowanego przez „Inclusion Europe” przy wsparciu Komisji Europejskiej. Rzecznik Praw Obywatelskich uczestniczy w nim jako partner instytucjonalny Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym reprezentującego Polskę.

Opracowanie to zawiera przegląd ustawodawstw kilku krajów europejskich (w tym Polski) w zakresie prawnych instytucji wspierania i ochrony osób niepełnosprawnych, jak również ich ocenę z perspektywy współczesnych standardów ochrony osób niepełnosprawnych. Standardy te odchodzą od izolacji niepełnosprawnych - ku integracji.

Na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) pozwalam sobie przesłać Panu Przewodniczącemu i Szanownym Członkom Komisji niniejsze uwagi; proszę również o przesyłanie - w miarę postępu prac - informacji o ich zakresie i efektach.

Z wyrazami szacunku

/-/

Załącznik 3